

כוח להשפיע

המוטיב המרכזי שמניע התנהלות תחרותית, הוא מרכיב הכוח. הכוח, על פי ההגדרה הפורמאלית, הוא היכולת להשפיע על האחר ולגרום לשינוי אצלו במישורים מגוונים – עמדה, התנהגות, אמונה, רצון, תוכניות וכו'. המושג כוח אינו בהכרח במישור הפיזי, אלא ביכולת לחולל שינוי.

את הכוח ניתן לזהות בשלושה מימדים מרכזיים. המימד הראשון עוסק בכוח הפיזי במובן האקטיבי. כוח שכופה את האחר באופן מודע לעשות מעשה או להימנע. המימד השני, מתמקד בכוח כלכלי שהוא בבסיסו כוח פסיבי. עצירת משאבים, אמברגו בסחורות, מניעת השקעות ועוד. המימד השלישי נוגע להיבטים קוגניטיביים-רציונאליים. פערי השכלה בין הצדדים מעניקים יתרון לאדם המצטייר כחכם יותר. החוכמה יוצרת פערי מעמדות, ומי שמצטייר כחכם יותר עלול לנצל את החכמה שלו בדרך מניפולטיבית להשפיע על האחר בתת המודע. גם זו השפעה כוחנית על האחר.

אחד מכללי האתיקה החשובים בתהליכי גישור, זה החשיבות ליצור מאזן כוחות בין הצדדים. זאת, על מנת לאפשר גם לצד החלש לקבל החלטות ממקום של רצון חופשי.

נמצאנו למדים על מוקדי כוח שליליים, שהאדם עושה בהם שימוש כדי לכפות את דעתו על האחר, במודע או שלא במודע. האם זה אומר שכול ניסיון של השפעה על האחר יתורגם ככוח שלילי? – ודאי שלא. נדגיש, כי בניגוד לגורמי כוח שליליים, ישנם גורמי כוח חיוביים שאינם כופים את האחר, אלא משפיעים עליו בדרך עקיפה וחיובית - בהנהגה אישית חיובית, בהשראה, במנהיגות, בחינוך, בהעצמה, בהסברה, בגישה משלבת ועוד.

דומה שאת ההבחנה שבין גורמי כוח שליליים וגורמי כוח חיוביים, ניתן למצוא בהפטרה של פרשת השבוע "צו". הפרשה עוסקת בעבודת הקורבנות ובהדגשת ערכם. מאידך, הנביא ירמיהו בהפטרה מנפץ את הדימוי החיובי שעבודת הקורבנות היא חזות הכול בעבודת ה'. תוך כדי ניפוץ הדימוי החיובי של הקורבנות, הנביא ירמיהו מנפץ כמה מיתוסים נוספים.

מסתבר שגם לנביא ירמיהו (פ"ט) יש מה לומר ביחס למוקדי כוח שליליים: "כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַחֶכֶם בְּחַכְמָתוֹ וְאֵל יִתְהַלֵּל הַגְּבוּר בְּגִבּוּרָתוֹ אֵל יִתְהַלֵּל עֲשִׂיר בְּעֲשָׂרוֹ". אין פסול בחוכמה, בגבורה ובעושר, אבל יש פסול כשמשתמשים בהם ממקום של התהוללות, וממקום מניפולטיבי שבו מנצלים אותם ניצול ציני להכנעת האחר בדרך תחרותית. כוח כזה משחית, ולכן מזהיר ירמיהו: "אל יתהלל..."

מה אם כן האלטרנטיבה? על כך מבהיר ירמיהו: "כִּי אִם בְּזֹאת יִתְהַלֵּל הַמִּתְהַלֵּל הַשֶּׁפֶל וְיַדַּע אוֹתִי כִּי אֲנִי ה' עֹשֶׂה חֶסֶד מִשְׁפָּט וְצִדְקָה בְּאֶרֶץ כִּי בְּאֶלֶה חֲפָצְתִּי נָאִם ה' ". במקום חכמה, גבורה ועושר, מציע ירמיהו חלופה חיובית – חסד, משפט וצדקה. גם הם מרכיבי כוח אבל חיוביים. נשים לב לכך, שבעוד מרכיבי הכוח השליליים באים לידי ביטוי באופן השפעתם הישיר על האחר, שלושת מרכיבי הכוח החיוביים מופנים אל העצמי. מתוך ההשפעה החיובית של החסד, המשפט והצדקה על העצמי, מתוך כך גם האחר מושפע מהם בעקיפין.

בהקשר לכך נכון להביא את דבריו העוצמתיים של הראי"ה קוק (ערפילי טוהר), שמדבר על תיקון ומיקוד בעצמי, ומתוך כך נוצר אפקט חיובי על הסביבה כולה:

הצדיקים הטהורים –

אינם קובלים על הרשעה אלא מוסיפים צדק,

אינם קובלים על הכפירה אלא מוסיפים אמונה,

אינם קובלים על הבערות אלא מוסיפים חכמה.